

znanila z menoj. Jaz se tega nisem mogel koj domisliti (pozneje mi je pa razodela okoliščine najinega spoznanja: koliko je pretrpela od svoje tašče in kako je iz Benetk bežala v rojstni kraj — Ljubljano). Vesel sem bil tega znanja, ker sem se nadejal, da mi pripravi sobo v „Evropski gostilni“. In nisem se prevaril. Hišna mi res odpre malo sobico, dokler se ne sprazni večja. Potem se vrnem zopet v „Weingarten“, pobrem svoje reči ter se preselim v novo gostilnico.

Popoldne se odpravim k Bleiweisu in čez nekaj minut sem v njegovem stanovanju. Pred menoj stoji čvrst starček še pri polni moči (64 let star), visoke rasti, vpadlega lica in prijetne vnanjosti. Prosé ga, naj ne zameri, da ga nadlegujem z obiskovanjem, mu rečem: „Davno sem že želel priti v Ljubljano in pokloniti se temu, čegar imé sem že čislal jel na dijaških klopéh. Preteklo je kakih petnajst let od tistega časa, ko sem prvokrat slišal od Vašega prijatelja in svojega učitelja J. J. Sreznenskega o Vaših zaslugah za slovenski narod. Kar sem pa, kakor samostojen delavec, stopil na slovensko slovstveno polje, utrdil sem se še bolj v čustvih, ki sem jih prinesel iz vseučilišča. Doslej mi okoliščine niso dopuščale razodeti Vam osebno taka čustva. Sedaj pa spolnujem svojo davno željo.“

Pohlevni mož bil je očitno ginjen po takem govoru. Krepko stiskavši mi roko pelje me v sprejemno sobo. —

Vedé, da je nepristojno ob času obeda zadrževati gospodarja z obiskom, vstanem po nekaterih besedah in se poslovim. Prosil me je pa, naj pridem k njemu ob štirih popoldne. Pokazal mi je pri odhodu sreberno črnilnico in čašo, kateri so mu darovali rojaki 1868. l. v spomin petindvajsetletnice njegove literarne delavnosti.

Bleiweisove zasluge so velikanske. On je začetnik narodnega probujenja Slovencev. Cilj njegovega življenja po njegovih lastnih besedah je bil: „stopiti v duševno zvezo z narodom svojim in pomagati mu v vsestranski razvitek in napredek.“ S tem namenom je jel izdajati 1843. leta „Novice“. Nadomestovale so one narodu šolo; po njih je narod prestrojil svoje gospodarstvo in razvil svojo narodno zavednost. Z njimi je Bleiweis za trdno ustanovil pravopis in očistil jezik tuje primesi. V njih so se zedinjale vse literarne moči Slovencev, raztrošene po Kranjskem, Koroškem (Gorotaniji) in Štirnškem. Z njimi so začenjali Slovenci novo dōbo v svojem slovstvu, namreč dōbo narodno.

Do Bleiweisa so slovenski pisatelji imeli pred očmi le izobraženo društvo, za katero so izdajali v nemškem jeziku zgodovinska (Valvazor † 1693, Linhart † 1795) in jezikoslovna dela (Kopitar 1808, Metelko 1825, Jarnik 1832 in dr.); v slovenskem jeziku pa, ki so ga imeli za „Dienstbotensprache“, tiškale so se le molitvene in nraštvene knjige za ljudstvo.

(Dalje prihodnjič.)

## Národno blago.

### Pregovori in reki Notranjski.

Zapisal J. Potépan Škrljev.

Kar kdo po norosti dobí, ga nič ne bolí.

Še v cirkev bom šel, pa molil ne bom (zastonj ga siliš, ako noče).

To je prišlo, ko z batom na glavo.

Sita vrana lačni ne verje.

Bog vse vé, komu kreljūta polomi.

Sem te lačen ko mačka česnja.

Mora zdrava jetra imeti, ki če to dočakati.

To je križ brez Boga.

S klobasami nikjer plotú ne zapletajo.

Ovca cela, volk pa sit, ne more bit'.

Leski konj se razjezdi na sredi vode.

Mu en prst dam, pa za celo roko prime.

V trebuh in v plot je vse dobro.

Tvoja glava, tvoj svét.

Se vleče ko megla brez vetra.

Pošteno najdalje trpi.

Veliko bogastvo, velika skrb.

Kakoršna služba, tako plačilo.

Brez tožnika ni sodnika.

Pijanica se ogní sè senenim vozom.

Smo od danes do jutri.

Toliko mara za-nj, ko za lanski sneg.

Prekladamo z rame na ramo.

Bog na visokem sedi, pa na široko gleda.

On je tega potreben, ko pes palice.

Se ga je nabral, ko berač mraza.

Bežite miši, kjer so mačke v hiši.

On kōzo drži, da mu jo drugi molzejo.

(Dalje prihodnjič.)

## Deželni zbori.

Deželni zbori so se začeli 26. novembra. Poročali bomo, kar važnega se bode godilo v njih.

### Deželni zbor Kranjski.

1. sejo v še precej prazni zbornici dné 26. novembra je po končani slovesni maši v stolni cerkvi deželni glavar vitez dr. Kaltenegger otvoril z nagovorom nemškim in slovenskim, v katerem je na kratko omenil nekaterih novih zakonov, potem važnejših obravnáv, ktere čakajo rešitve po deželnem zboru, omenil dalje, da sta Luka Svetec in France Kromer odpovedala se poslanstvu in da Janez Irkič je umrl; pozdravlja je c. k. deželnega predsednika in deželne poslance, konča odgovor s 3kratnimi slava-klici na presvitlega cesarja, kar tudi vsi poslanci storé. Ko mu je c. kr. deželni predsednik grof Auersperg ozdravil pozdrav, obljubivši zboru radovoljno podporo vladno, je Andrej Lavrenčič obljubo storil kot novi deželni poslanec. — Za ravnatelja zbornice sta bila izvoljena dr. Poklukar in dr. vitez Savinschegg, za verifikatorja stenografičnih spisov pa dr. Costa in Deschmann. — Potem deželni glavar priobčuje uredbe deželnega odbora ozir svečanosti na čast 25letnemu vladanju presvitlega cesarja Franc Jožefa I.; njegov nasvet, naj se zarad adrese konstituirá ves zbor za odsek, obvelja.

V 2. seji 28. novembra sta nova poslanca Primož Pakiž in Braune dala obljubo. Baronu Rasternu in Korenu se dovoli odpust za 8 dni, Grabrijanu pa za 14 dni. Potem se je bral dopis dr. Coste, s katerim se odpoveduje deželni komisiji za uravnavo zemljiškega davka; jako potrti smo poslušali razloge, zarad katerih se je dr. Costa odpovedal temu poslu; on pravi, in žalibog, da mu pritrditi moramo, da se uravnava zemljiškega davka ne izvršuje na korist naši ubogi deželi, da pa on sam ni v stanu, reč predrugačiti; deželni glavar izreče, da živo obžaluje odpoved dr. Coste, da se je trudil za to, da bi dr. Costa preklical odpoved, pa zastonj, in da bode toraj nove volitve treba. — Potem je zbor sklenil, naj se adresa o 25letnem vladanju izroči presvitlemu cesarju po posebni deputaciji, v katero so bili izvoljeni deželni glavar dr. vitez Kaltenegger, dr. Costa, dr. Poklukar in grof Margheri. Deputacijo bode po na-



slovenskih pisateljev, pretiskali v posebni zbirki „Zlati klasi“ imenovani. On je tudi sestavil „Slovensko berilo“ za gimnazijo; v preteklem letu je Kranjsko kmetijsko društvo izdalo njegovo učeno knjigo: „nauk o umni živinoreji“.

A z izdajanjem časopisa, koledarja, pralik, narodnih učbenih in učenih knjig (o gospodarstvu in zdravilstvu: on je doktor medicine in profesor živinozdravstva) se še ni omejila Bleiweisova delavnost; vdeleževal se je še vsega, kar je zadevalo blagor njegove domovine: ustanovitev učenih in patriotičnih društev, poprave starih šol in naprave novih (živinozdravniška učilnica se je osnovala v 1850. letu po njegovi misli), razširjatev periodičnih izdajanj itd. Slednjič 1861. leta so ga izvolili za branitelja narodnih pravic in interesov v kranjski deželni zbor.

Ko so 1860. leta Slovenci, kakor drugi zapadni Slovani, zaupali obljubam Avstrije, in goreče jeli braniti svojo narodnost, je Bleiweis prvi začel kazati v svojih „Novicah“ na veliko potrebo posebnega političnega lista za Slovence, a od vlade ni bilo mogoče dobiti potrebnega zagotovila; takrat je naredil Bleiweis „Novice“ za narodni organ, ter v njih ni samo tiskal obravnave deželnega zbora in govore narodnih poslancev, ampak tudi sestavke o pretresu važnih vprašanj za Slovence. V njegovem vvodnem članku v prvi številki „Novic“ za 1861. leto se bere lahko program narodne stranke v deželnem zboru: „V letu 1848. je zasijala prva zarija ustavne svobode. Slovenci so se zdramili in obveljava zatrtga maternega jezika je bila prva njih potreba. Kaj se je v teh zadregah počenjalo, ne bomo dalje popisovali, vsaj je to dobro znano. Čeravno so vsa ministerstva od tistega časa proglaševala ravnopravnost vseh narodov, je ravnopravnost slovenske narodnosti vendar ostala le — pium desiderium. Ne bomo popisovali, kolikrat je zadonel glas ravnopravnosti; mislili smo, sedaj in sedaj dosežemo, kar pred Bogom in svetom vsakemu narodu gré, a birokratizem nam je podrl naše pravično upanje, kajti „Berichti“ so bili vselej taki, da slovenski jezik ni ugoden za kancelije, čeravno se še nikdar nikjer ni primerilo, da bi naši ljudje ne bili gospodov v kancelijah razumeli, kar so jim z domačo besedo dopovedovali. Če je pa jezik za besedo ugoden, kako, da bi za pismo ne bil? To je zastavica, katero ugibati nam zdrava pamet brani. V šole so nam dali nekoliko slovenskega jezika, a koliko? Ne jeden nauk se ne razlaga v njem, v realkah in gimnazijah se pa skozi 8 dolgih let z „berili“ vred slovenska gramatika gode v nemškem jeziku! Ni tedaj čuda, da mi Slovenci gledamo na cesarski ukaz od 8. avgusta 1859. leta kakor sv. trije kralji na zvezdo, a zmiraj — zastonj. Kdaj neki in kako neki nas bo zvezda mila pripeljala do jaslic tistega zakona, ki ne dela razločka med narodom in narodom, temuč kateremu so vsi narodi enaki, ker vsi narodi nosijo ravno tista bremena davkov in družih dolžnosti. Cesarski diplom od 20. avgusta nam je zagotovil novo dôbo. Stopil je mož iz ministerstva (Bach), kateri nam je skržiti hotel cesarjevo pismo tako na malo, da se je ves svet čudil, ko je začel izdajati postavo za deželne zbore. Namesto da bi bil pot ogladil vsem po enakih pravicah, je delil v njih sedeže po privilegijah, ne pa po ravnopravnosti. Kakošni bili bi državni zbori po njegovem stroju, vsak lahko sam razume. Hvala Bogu, da človek, ki ni bil nobenemu po volji, je mesto svoje prepustil možu, čigar volja je, kakor njegovo pred Božičem razglašeno pismo pravi, tudi nemško-slovanskim Avstrijancem dodeliti tiste pravice, ki so podeljene Madjarom in ž njimi združenim deželam. Svobodno gibanje županij, deželni in

državni zbor je tista važna trojica, ki nam obeta bolje, nove čase“.

Ko so protivniki Bleiweisa in njegove prijatelje jeli dolžiti, da želé izgnati nemški jezik iz slovenskih šol in iz slovenske dežele, da nameravajo odtrgati se od Avstrije in osnovati samostojno jugoslovansko kraljestvo, jim je odgovoril Bleiweis v 45. listu „Novic“ s člankom: „Naš program.“ On jim odkritosrčno govori, da se narodna stranka bori le za narodnost in za politične pravice svojega naroda, da ona hrepeni po vpeljavi slovenskega jezika v šole in pisarnice in trdi, kako potrebno je več obširne in resne avtonomije; a da ona ne misli na izgnanje nemškega jezika in slovenske dežele in na ločitev od Avstrije, katero ravno nasproti želi videti „edino in mogočno“ na ustavni podlagi. Na dalje objasnjuje, da narodna stranka zahteva, naj se v ljudskih šolah uče vsi nauki po slovenski, v srednjih in viših naj bi bil pa slovenski jezik enako deležen ravnopravnosti, kakor nemški; po tej pravici naj bi bil tudi vpeljan v pisarnicah, to je, da bi se v razpravah s Slovenci rabil jezik narodni.

Tega so tudi v resnici želeli in hrepeneli Slovenci, kar se lahko razvidi iz predlogov, katere so izrekli slovenski poslanci v Ljubljani in na Dunaji; iz peticije poslance Šmerlingu in iz obilnih sestavkov tiskanih po „Novicah“.

(Dal. prih.)

## Národno blago.

### Pregovori in reki Notranjski.

Zapisal J. Potěpan Škrljev.

(Dalje.)

Imaš jezik, ko krava rep.

Si dober, ko česenj brez kruha.

V jajcu išče dlake.

Hlače se po životu merijo.

Zmiraj od tega govori, ko cigan od belega kruha.

Sila kola lomi, potreba jih pa nareja.

Po sebi brače meri.

Kdor je hiter pri jelu, je tudi hiter pri delu.

Krpa grad drži.

Boga s kruhom po glavi bije.

Gorjé hiši, v katero ljudjé nočejo.

Žena drži hiši tri vogle, in še četrtega možu pomaga.

Ponva se kotlu špôta.

Luč in tema se ne morete zediniti.

Šiba novo mašo poje.

Več oči več vidi.

Dva več vesta, ko en sam.

Velika rana težko se zaceli.

Tako jo je povedal, da nima ne repa ne glave.

„Šenk“ je umrl, „zastonj“ ga je pokopal.

Se drži ko lipov bog.

Je zviti kakor kozji rog.

Kdor ne vboga, ga tepe nadloga.

Kdor veter seje, bo žel vihar.

V lesko barko cveče zabija.

Kar je krsta, na vse pride vrsta.

Kdor se uči, ta zná.

Ni ne krop ne voda.

Zavolj enega vesla brod ne ostane.

Kedar ti meni luč, jaz tebi ključ.

Blago ni sirota.

Kakor se posoji, tako se vračuje.

(Dalje prihodnjič.)



## Národne stvari.

### Slovenci.

Po potnih spominkih spisal prof. Makušev.

(Dalje.)

V ravno tem duhu je pisal tudi drugi slovenski pesnik Ivan Vesel-Koseski († 1852, to je, obolet l. 1852. Vredn.), vneti sodelavec Bleiweisovih „Novic“. On je imel velik vpliv na svoje rojake, in njegovi veličastni izdelki, bodi-si originalni, bodi-si prestavljeni (iz Götheja, Schillerja, Bürgerja, Byrona, Deržavina, Puškina in drugih) puščajo daleč za seboj vse, kar je pisanega po slovenski ne le do njega, temuč tudi za njim. Njegova lira se odlikuje z objektivnostjo in patrijotičnim duhom: vpletene ima veličastne obraze iz zgodovine slovanske; v njegovi duši se nahaja odmev vsega, kar je gibalo celo slovanstvo, ker so jej najbližje njegovi rojaki in njih južni bratje. Prorokovaje veliko prihodnost Slovanov, oplakovaje njih razdor, vzrok vseh njihovih nesreč, jih on, enako Tomanu, pozivlja k edinosti in napoveduje vojsko Madjarom, „temu drakonu, ki je vplenil slovansko krono, ki je razsekal na dvoje slovanski svet in vsadil svoje strupene zobe v srce svete Slave“.

Bilo bi tukaj nepripravno ozirati se na vse slovenske pisatelje, ki so se skupaj trudili v „Novicah“ ali podpirali Bleiweisa v posebnih izdanjih.

Spomnim naj tedaj le nekatere in najprej pesnike.

Miroslav Vilhar si je pridobil popularnost s svojimi pesmami in dramatičnimi deli. Matija Kračmanov-Valjavec je prestavil prav dobro nekoliko psalmov, prestavljal Götheja, pisal sonete in balade. France Cegnar je prevodil srbske, česke in ruske narodne pesni, ter izdal zbirko sonetov, balad in ód. V poslednjem času sta se prikazala lirična pesnika, patrijota: Simon Jenko in Josip Cimperman. Med najbolj vnetimi sodelavci v „Novicah“ pa so bili: dobri pesnik in umoslovni Svetec (Podgorski), novelist Malavašič, nedavno umrli patrijot\*) in strokovnjak v slovanskih narečjih Majar, zgodovinar Hicinger in arheolog Davorin Trstenjak. Kakor ti, tako so tudi še drugi pisatelji pomagali Bleiweisu ustanovljati literarni jezik in čistiti ga germanizmov, razprostirati znanosti, znaniti se s slovanskim svetom in boriti se za narodnost: toraj ni mogoče ločiti njih delavnosti od delavnosti Bleiweisa, ki je bil njih vodnik.

Govoré o dr. Bleiweisu ne smem pozabiti škofa Lavantinskega Antona Martina Slomškega (1800 do 1862), ki je ravno v tem smislu deloval, akoravno od njega neodvisno. Namen njegovega življenja bil je razširati med Slovenci omiko, osnovano na verstvu in narodnosti. S tem ciljem je izdal mnogo knjig, koristnih zavoljo izvrstnosti ne le po obsegu, temuč tudi v jeziku, ki jih ljudstvo prav rado čita; on je ustanovil in potem podpiral društvo, ki ima isti namen, namreč društvo sv. Mohora v Celovcu od 1851. leta, vneto se trudil v „Drobtinicah“ in posebno skrbel za preuredbe ljudskih šol. Do 1848. leta so bile ljudske šole sredstvo germanizacije. Slomšek, kateremu je bilo njih preobrazovanje izročeno od Tuna, jih je naredil v to, kar morajo biti, to je, v sadišče omike. On je vpeljal učenje v maternem jeziku, sestavil programe, izdal dobre učne knjige, ki jih je sam spisal, ali pa popravil; odstranil nevedne učitelje, ki niso znali narodnega jezika, in namesto njih naznanil sposobne, zvedene in delu vdane,

\*) Tudi Matija Majarjevo nevarno bolezen je prof. Makušev zvedel za smrt. Vred.

ter je sam nadzoroval, ali se to spolnuje. Njegove zasluge so v tem obziru zelo velike. Ko so nemškutarji videli, da jim je on iz rok izruval orožje za ponemčevanje slovenskega naroda, so godrnjali nad njim, ga obrekovali in dolžili ga državnega izdajstva; a on je nepremakljivo in tiho nadaljeval svoje delo do smrti. Njegova politična in nacionalna prepričanja se jasno kažejo v cirkularu do podložnega mu duhovstva: „V naši katoliški borbi se bomo naslanjali na našega vladarja Franca Jožefa... Ne bomo prehitro izrekli sodbe o sedanjih okoliščinah, da se ne podvržemo pritožbam in dolženju naših protivnikov. Ustava, ki je zdaj prišla v zakon, daruje vsem državljanom, in med njimi tudi duhovnom, pravico in svobodo; na podlagi teh bomo branili z besedo in djanjem sveto korist katoliške vere in cerkve. „Hic Rhodus, hic salta!“ Mi imamo zdaj v Avstriji ustavna tla, na katerih se moremo boriti. Razen te občne borbe je pa v naši eparhiji razvita bolj kakor kedaj druga bolj nesrečna borba — zaradi jezika in narodnosti. Od davnih časov kipí nemška kri v žilah nekaterih eksaltadosov nemščine v Štiriji, Nemcev ne po rodu, ampak po odpadu; oni ne morejo več prenesti narodnega prerodenja Slovencev in se trudijo zadušiti ga z raznim orodjem laži in obrekovanja. Gnjusí se mi pred malikom poganske narodnosti, kateremu zdaj v Italiji, na Ogerskem in v nekaterih slovanskih\*) deželah prinašajo v žrtev najsvetejše interese. Jaz si pa razlagam prirojene črte značaja vsakega naroda kakor prvo sredstvo njegove omike. Za očividni dokaz temu služi zgodovina naših ljudskih šol v poslednjih petdesetih letih. Zatoraj pozdravlja vsak človek, ki ima zdravo pamet, tem bolj pa katoliški duhovnik, z radostjo razcvet našega narodnega jezika in narodnega izobraževanja. Kdo nas more v tem kaj grajati?“

Slomšekov patrijotizem se je očitno pokazal 1848. leta, ko ga niti zasmehovanje niti strašenje ni moglo odvrniti od izbranega si pota.

Tako je delal Bleiweis in njegov krog; tako so delali in morajo delati slovenski patrijoti in vdati se ne smejo nemogoči domišljiji, temuč pod vodstvom skušenega in praktičnega Bleiweisa zmiraj krepko napredovati, brez prenehanja, previdno, ne dražiti brez vzroka svojih nasprotnikov, in dosegli bodo tak izid, da ga bodo zavidali jim ostali Avstrijski Slovani.

Ob omenjenem času pridem k Bleiweisu. Pokaže mi svojo knjižnico in podarivši mi v spomin nekoliko svojih knjig in spisov me pelje k profesorjema Marnu in Lesarju. (Kon. prih.)

## Národno blago.

### Pregovori in reki Notranjski.

Zapisal J. Potépan Škrljev.

(Dalje.)

Soseskino je jekleno, cerkveno pa ognjeno.  
Kdor za tuje prime, ob svoje pride.)  
Lažniku se še resnica ne verjame.)  
Kavran kavranu oči ne skleva.)  
Besede tvoje čujem, a srca ti ne vidim.)  
Kdor prej pride, prej melje.)  
S konja se je vsedel na osla.)  
Kodar solnce teče, povsod se kruh peče.)  
Ko blago mine, pamet pride.)  
Ne pomaga po toči zvoniti.)

\*) Neumrli Slomšek kako bi strmel, ko bi zdaj iz groba ostal in videl in slišal nekatere Slovence! Vr.



Drevo se na drevo, človek pa na človeka naslanja.

Vsi ljudje vse znajo.

Enemu k nesreči, drugemu pa k sreči.

Letos bo iz vsake moke dober kruh.

Kdor v jamo leti, se tudi za oster meč lovi.

Čem dalje greš, tem dalje ti kažejo.

Bodi si z loncem ob kamen, ali sè kamnom ob lonci.

Zlata se nikdar rija ne prime, tako tudi ne obrekovanje poštenega človeka.

Roka roko umije, obraz pa obé.

Saj ti ni na srcu zrastle.

Kakor se gode, tako se pleše.

Pridni najde za vsakim grmom groš, in pod vsakem kamnom krajcar.

Pri dobrem panji rad ogenj gori.

(Konec prihodnjic.)

## Politične stvari.

### Predlog grofa Hohenwarta

v zbornici poslancev 10. decembra t. l.

V seji 10. decembra t. l. je zbornice predsednik dal spomenico 32 federalističnih poslancev Českíh prebrati, v kateri se oni opravičujejo, zakaj da niso prišli v državni zbor. Gledé na to spomenico je poprijel grof Hohenwart besedo tako le:

„Vloga Českíh poslancev je z ozirom na njene politíške razloge, pa tudi z ozirom na nasledke, ki bi se na-njo morali pritakniti, tako velike pomembe, da je vredna resnega in temeljitega prevdarka.

Mi, ki smo le zato, da se branimo sili, svoje sedeže posedli v tej zbornici in se s tem ločili od postopanja onih mož, s katerimi se o politíških načelih skladamo, — mi namreč gojimo v sebi najiskrenejšo željo, da bi se tanka véz, katera dandanes še državni zbor veže s Českim narodom (na levici silen krič: naroda Českíga ni!) obdržala in okrepčala. Zato želim, naj bi se vse storilo, kar pelje v ta cilj in konec. Moja misel je ta, da je Vam, gospodje, treba zdaj pokazati, da ne ravnate strančarsko strastno (oho! — na levici), ampak da z mirnim in zrelim prevdarkom vseh razmér to vlogo preiskujete (velik nemir na levici), — da, če tudi ste se po tako imenovani volilni reformi (strašen hrup na levi: to je postava, a ne tako imenovana volilna reforma!) vsedli v posestvo vse politíške oblasti, bi vsaj to kazati morali, da to oblast porabiti hočete v smislu, ki ediní Avstrijo osrečiti more, to je, v smislu sprave različnih strank.

Gospôda moja! Že v prestolnem govoru je izgovorjeno bilo zaupanje, da se na novi podlagi, ki jo je stvarila volilna reforma, posreči, pomiriti nasprotne misli in stanovitno ustanoviti notranji mir. Če to zaupanje kar brž iz začetka nima po vodi splavati, no, gospoda moja, potem je pač neobhodna potreba, da tista stranka, ki ima dandanes moč v svojih rokah, „manjšini“ prijazna se pokaže in jej vsaj želje po spravedljivosti razodene. (Dobro! na desni.)

Ali se na ravnokar brano spomenico Českíh poslancev more nataktni začetek pogajanja in v katerem oziru, o tem nočem nagloma soditi, zato stavim sledeči predlog: „slavna zbornica naj sklene: omenjena spomenica naj se dá v pretres odseku 15 udov, ki naj se volijo iz vse zbornice.“ —

Tako se je glasil predlog Hohenwartov, katerega je potem, ko je večina zbornice glasovala za zgubo poslanstva Českíh poslancev, podpirala vsaj tolika

večina (vsa državopravna stranka in Poljaci), da pride v prihodnjem zborovanji (meseca januarija) v obravnavo. Jako važna bo tedaj razprava o tem predlogu. Ustavoverci dobijo priliko kazati, ali nimajo méd v ustih, v srcu pa strup. Hohenwartov govor pa je tudi velike pomembe zaradi tega, ker točno kaže, da so vse federalistične frakcije v načelih edine.

## Mnogovrstne novice.

\* *Strašna mègla* — po Angleški „fog“ imenovana — je bila prve dni tega meseca v Londonu, glavnem mestu Angleškega. 3 dni pred 13. decembrom je bila takošna, da so morali po dnevi po ulicah plinove luči prižgati in se ni smel noben voz peljati; vkljub temu se je primerilo veliko nesreč, en sam tak dan je 14 ljudi v reki Themsi, ki skozi mesto teče, konec vzelo. Tudi v Liverpoolu je bila en dan tako silna, da se je pripetilo mnogo nesreč.

## Deželni zbori.

Deželni zbor Goriški.

6. seja je bila 10., 7. pa 17. decembra. V poslednji se je sklenilo poslati peticijo državnemu zboru, da se doseže Predelska železnica. — V deželno komisijo za uravnanje zemljišnega davka se je (po odstopu poslanca Pagliaruzzi a) izvolil baron Rud. Tacco (drž. poslanec). — Dolijak je podpiral in razlagal svoj predlog zastran preuravnanja deželnega odbora (da bi namreč 2 plačana tajnika vse delala itd.). Ta predlog je izročen v pretresanje 5 zbornikom (dr. Maurovič, Dolijak, Winkler, Benardelli, Del Torre). — Winkler je razvijal in podpiral načrt neke postave zastran stroškov v zadevi zemljišnih služnosti. (Stvar je izročena vsemu zboru kot odseku.) — Najzanimivša je interpelacija Deperis-ova (in 8 drugih poslancev) zaradi samostalnosti in neodvisnosti Goriškega deželnega šolskega svetovalstva z ozirom na premembe, ki jih vlada namerava z imenovanjem svetovalca Winklerja za administr. poročevalca za vse Primorsko in pa s tem, da se morajo pošiljati ministerstvu namenjeni spisi poprej namestništvu v Trst.

Naš zbor ima navadno po eno, k večemu 2 seji na teden. Zdaj je odložen menda do 7. januarija 1874.

Tržaški deželni zbor.

12. dne t. m. je med drugimi obravnavami bila na dnevnem redu naša realka. Vrli rodoljub dr. Lozer je stavil predlog, naj se napravi na realki stolica za slovenski jezik, vpiraje se, da okolica in drugi Slovenci v Trstu živo potrebujejo take šole; deželni zastop naj dovoli to malo reč, katera se po vsej pravici zahteva. — Podpirala sta ga krepko v tem predlogu tudi poslanca Burgstaler in baron Paskotini; uni naštevava ogromno število Slovencev v Trstu in v okolici, katerim je jako potrebna stolica na realki v slovenskem jeziku, ter pravi, da on sam čuti to potrebo, ker ima svojo veliko posestvo v okolici, pa zna slovensko govoriti s svojimi delavci in kmeti; tudi je znanje slovenskega jezika zaradi vojaščine potrebno, ker v Avstriji so vsi polki slovanski, razen petih ali šestih itd. Zagovornikom slovenskega jezika pa so nasprotovali lahoni, posebno strastno je govoril njih kolovodja Hermet, kateri že vidi, da bode v malo letih cela okolica Tržaška polasčena, vpiraje se na to, da so Rojanci sami namesti slovenskega razreda prosili laškega, kar pa je, kakor je bralcem „Novic“ znano, le po učitelju



čen časopis („Učit. Tovarš“); gimnastično društvo „Sokol“ (od 1862. leta) in pa patriotični klub „narodna čitalnica“ (1862) s 327 udi.

Zunaj Ljubljane najbolj razširjeno in najbolj koristno društvo je pa „društvo sv. Mohora“ v Celovcu (z 17.414 udi), katerega je vredil škof Slomšek in je že izdalo mnogo koristnih knjig za narod. V Celovcu je tudi politično društvo „Trdnjava“; v Idriji se je osnovalo društvo v podporo narodnih šol na Kranjskem; razun tega ste še katoliški družbi v Ljubljani in Mariboru.

Vsakemu slavistu je znana Ljubljanska licealna knjižnica, v kateri se med drugimi rokopisi hrani znameniti supraselski rokopis. Stari rokopisi (XIV.—XVII. veka) so v knjižnici kneza Auersperga.

Tudi muzej, bogoslovsko semenišče, gimnazija in Frančiškanski samostan imajo zanimive knjižnice.

Med učilišči se v Ljubljani nahaja: gimnazija (imela je 1870. leta 474 učencev), realka (244 učencev), duhovsko semenišče, kmetijsko-gospodarska šola, živinozdravniška šola, nekoliko nižjih in privatnih zavodov. Zunaj Ljubljane ste v Kranjski vojvodini še dve gimnaziji in ena gozdarska šola.

Ljudskih šol je 248 in bilo je v njih 1868. leta 32.215 učencev (med temi je 21 nemških šol, 167 slovenskih, 60 pa mešanih). V vseh šolah, očitnih in privatnih, bilo je okoli 35.000 učencev, tako, da pri 482.000 prebivalcih na 130 ljudi pride en učenec. Če pa pozor obrnemo na razmero nemškega naseljenja k slovenskemu (32.000 Nemcev in 450.000 Slovencev), vidimo, da ena ljudska šola pride na 2000 Slovencev in 1500 Nemcev. Rezultat je znamenit, ker do 1848. leta so bile vse šole po nemškem stroji. Naj še povem, da je okoli šestdesetega leta slovenski jezik proniknil tudi v srednje šole, v katerih se zdaj že mnogi predmeti razlagajo v maternem jeziku. \*)

Slovenski jezik ni samo v šolah obvladal: potisnil je nemškega tudi iz cerkve in slovstva. Pridige so zdaj povsod slovenske, razun Ljubljanske stolnice, \*\*) kjer je v nedeljah enkrat nemška pridiga. Na Kranjskem je le en nemšk časnik, namreč vladna „Laib. Zeitung“, med tem ko samo v Ljubljani izhaja 12 perijodičnih izdajanj v slovenskem jeziku, posvečenih vednostim in slovstvu, v vseh treh okrajnah slovenskih pa pride okoli 30 perijodičnih izdaj na svitlo, med temi trije politični časniki („Novice“, „Slov. Narod“, „Soča“).

V desetih letih (1861—1871) bilo je osnovanih 58 slovenskih narodnih čitalnic. \*\*\*)

V kratkem času svojega bivanja v Ljubljani

\*) Če tudi dosihmal še nikoli ni obveljala ravnopravnost slovenščine v srednjih šolah, vendar bile so ono leto, ko je prof. Makušev bil v Ljubljani, mnogo na boljmem memo danes, ko je dr. Wretschko zopet kos nadzorstva dobil v svoje roke.

\*\*) In Št. Jakobške cerkve, kjer naj bi vendar nemško pridigo zamenili s slovensko in bi tako zdaj prazno cerkev napolnili ob nedeljah in praznikih.

\*\*\*) Naj primerijo dragi čitatelji ta zelo natančni prevod Makuševskega spisa o „Slovenih“ s spisom „Slovenskega Naroda“, da vidijo, kako strast presuče, kar ni voda na njen mlin. Če spis častitega prof. Makuševa ni brez pogrškov, kdo mu more to v pregreho šteti, ki vidi, kako mirno pripoveduje pisatelj to, kar je najdel med Slovenci v par dnevih svojega bivanja med njimi in v narodnih društvih in knjigah njihovih.

Vred.

sem se prepričal i jaz, kako resnične so besede nepozabljenega Kolarja, ki sem se jih naučil v mladosti:

Často tiha pastuhova hiška

Vice pro vlast može delati

Nežli tábor, z negož valčil Žižka.

(Večkrat more tiha pastirska hišica več koristi prinesiti domovini, kakor tabor, iz katerega se je bojeval Žižka.)

Prepričal sem se do dobrega, da se Avstrijcem ne bode več posrečilo ponemčiti Kranjskih Slovencev, in da to malo slovansko pleme, ki ga vodi umni, praktični in nesebični Bleiweis, doseže v kratkem času polno priznanje narodnih pravic.

Tako sem se ločil od Ljubljane, blagoslavlja je ime starega slovenskega patrijota.....

Poslovenil A. K.

## Národno blago.

### Pregovori in reki Notranjski.

Zapisal J. Potěpan Škrljev.

(Konec za letos.)

Kjer nič ni, tudi vojska ne vzame.

Nisi vreden, ko da bi te vrele kaše napital in v mrzlo vodo te vrgel.

Rad bi iz šivanke naredil lemež, pa še, da bi mu za črtalo kaj ostalo.

Kdor je vsakemu podložen, je oslu podoben.

Kogar enkrat kača piči, se potlej kuščerce boji.

Bliže mi je srajca, ko suknja.

Tako laže, ko črn pes.

Tako gleda, ko tele nova vrata.

Ta, ki mu dá piti, tega če biti.

Gré čez gozd po drva.

Vsaka tica se s svojim kljunom hrani.

Sesati mu dam, a pameti mu ne morem dati. (Tako se matere zagovarjajo.)

Dvakrat se pravi, kedar se listje grabi.

Bi se z manjim žaba zadušila.

Ta, ki služi, je do grla v luži.

Raji z njim, ko za njim. (Rad vzame.)

Ima ovčarsko bolezen. (Len je.)

Brez muje se še čevelj ne obuje.

Krčmarska dekleta in mlinarska praseta niso za kmeta.

On ne bi dal Bogu palice, da bi vraga udril.

Dokler je pogače, družina skače.

Dokler je krompirja, družina dirja.

## Koledar iz slovanskih prislovic.

Za mesec december.

Ako je božično jutro svitlo, temne so žitnice in štale. Teman božič, svitla žitnica. Svitli božič, lahki snopovi. (Česki, pa tudi slovenski pregovor.)

Zelen božič, bela vélika noč. (Česki, poljski, slov.)

Ako je božično jutro osipano z zvezdami, kokoši bodo nosile obilno. (Ruski.)

Teman (meglovit) li je božič, bodo krave molzne; svitli božič, nosile bodo kokoši obilo. (Česki.)

Toplemu božiču in prijateljskim kolaču ne raduj se preveč. (Srbski.)

Na sv. Štefana dan vsak želi biti gospod (ker posli ta dangospodarjem svojim službe odpovedujejo). (Poljski.)

„Pučki Prij.“